

Българска литература от Освобождението до Първата световна война

/конспект за държавен изпит/

1. Освобождението и културният живот в България до края на 80-те години. Най-важни центрове, периодични издания, полемики на времето. Появата на първи кръгове и водещи фигури в литературния живот.
2. Развитие на богат жанров спектър в литературата през 90-те години на 19 век. Поява на нови форми като философската поема (Стоян Михайловски, Пенчо Славейков). Обмен на литературни и нелитературни черти в кратките белетристични жанрове – разказа, очерка и пътеписа. Публицистиката на периода, представена най-характерно в творчеството на Ал. Константинов.
3. Мемоарната вълна и проблемът за границите между жанровете в българската литература през първото следосвободенско десетилетие. Фигурата на писателя-мемоарист и неговата роля за изграждане на националната памет и националната идентичност. Големите мемоарни творби: „Неотдавна” , „Записки по българските въстания”, „Миналото, „В тъмница”.
4. Утвърждаване на реалистичната повест в края на 19 – началото на 20 век. Творчеството на Тодор Влайков, Антон Страшимиров и Елин Пелин. Поява и развитие на българския роман. „Трилогията” на Вазов: „Чичовци”, „Под игото”, „Нова земя”.
5. Модерни тенденции в литературното мислене от края на 19 век. *Случаят Михайловски*: между просветителския традиционализъм, сатиричното изобличение и философския песимизъм. Ранната поезия на Кирил Христов и егоистичният индивидуализъм като бунт срещу „опълченското” време. Философските поеми на Пенчо Славейков.
6. Кръгът „Мисъл”. Формиране, представители, основни насоки на идейно-естетическата програма. Синтез на родни потребности и чужди културни влияния. Художествена практика: идеи, които са общи за целия кръг, и тяхната специфична реализация в творчеството на отделните му представители.
7. Откриване на селото като обект на литературно изображение в поезията и прозата: Пейо Яворов, Тодор Влайков, Антон Страшимиров, Михалаки Георгиев, Елин Пелин... Влияние на народническата идеология и социалистическите възгледи върху литературата от края на 19 – началото на 20 век. Реализъм и утопия в изображението на „селски” герои и теми.

8. Поява и първи прояви на модерната българска драматургия. Колебания на жанра между битово-реалистичната изобразителна традиция и авангардните драматургични техники. (Петко Тодоров, Пейо Яворов, Антон Страшимиров)

“Ибсенизъмът” в българската култура от началото на 20 век.

9. Градът като основен герой в литературата от края на 19 – началото на 20 век. Разлики в неговата интерпретация според поезията и прозата на периода. Амбивалентност в символичното осмисляне на образа. Характерни автори и произведения.

10. Разцвет на лирическите жанрове като проява на модерно културно съзнание в българската литература от началото на 20 век. Периодични издания, които дирижират утвърждаването на нови вкусове. Символизъмът – диалектика на културно-исторически потребности и чужди влияния. Символистичният изобразителен канон: между клишето и поетическото новаторство. Основни представители и техните книги до Първата световна война.

11. Философско-естетическата програма на символизма в критическите текстове на Димо Кьорчев и Иван Радославов.

12. Творческият път на:

– Пейо Яворов

– Николай Лилиев

– Димчо Дебелянов

– Теодор Траянов

– Христо Ясенев

– Емануил Попдимитров

– Димитър Бояджиев

13. Проблемът за самотата, мотивът за Чудака и образът на странстващия герой (символът *Ахасфер*) в българската поезия до Първата световна война.

14. Времето на войните: патриотичен патос и националистични акценти. Промени в житейския и творческият път на авторите, утвърдили се в културния живот, преди да започнат войните.

Препоръчителна критическа библиография върху история на българската литература от Освобождението до Първата световна война

Общи изследвания

История на българската литература (Издание на БАН), т. 4

Тончо Жечев. Въведение в изучаването на новата българска литература

Светлозар Игов. История на българската литература

Радосвет Коларов. Литературни анализи. С., 1999

Никола Георгиев. 120 литературни години.

Сборник „Текст и смисъл”

Сборник „Творби и прочити”

Сборник Съвременни прочити на класиката

Сборник „Българската литература: фигури на четенето”. Изд. Фигура, С., 2000

Михаил Неделчев. Социални стилове, критически сюжети

Михаил Неделчев. Писатели-преображенци и техни спътници. С., 1999

Здравко Чолаков. Философски проблеми в българската литература

Здравко Чолаков. Душата на художника

Валери Стефанов. Творбата – безкраен диалог. С., 1994

Валери Стефанов. Литературната институция. С., 1995

Симеон Янов. Пародийното в българската литература

Симеон Янев. Традиции и жанр (за разказа)

Поредица „Съвременни интерпретации” на издателство Слово, Велико Търново

Поредица „Разночетения” на издателство Слово (за Яворов и Дебелянов)

Димитър Камбуров. Българска лирическа класика. С., 2004

Бойко Пенчев. Българският модернизъм: моделирането на Аза. С., 2003

Конкретни изследвания

Захари Стоянов. Нови изследвания и материали. С., 1980

Сборници „Българската критика за...” – издания на „Български писател” през 80-те години

Иван Вазов

Алеко Константинов

Пенчо Славейков

Пейо Яворов

Елин Пелин

Димчо Дебелянов

Цветан Ракъовски. Образи на българската памет (за мемоаристиката), 2004

Милена Цанева. Иван Вазов в Пловдив

Милена Цанева. Патриархът.

Милена Цанева. В търсене на героя

Инна Пелева. Иван Вазов. Идеологът на нацията

Искра Панова. И. Вазов, Ел. Пелин, Й. Йовков – майстори на разказа

Инна Пелева. Алеко Константинов. Биография на четенето. С., 2002

Калина Галунова. Бай Ганьо Българина. Велико Търново, 2009

Атанас Натев. Неприспособимият; Александър Кьосев. Съдбата на едно творчество. В: Стоян Михайловски. Божествен размирник. С., 1987

Кръстьо Куюмджиев. Певец на своя живот (К. Христов)

Алберт Бенбасат. Еротиката у Кирил Христов. С., 1995

Алберт Бенбасат. Българската еротиада. С., 1998

Бисера Дакова. Археология на автора (П. Яворов).

Галин Тиханов. Жанровото съзнание на кръга Мисъл

Симеон Хаджикосев. Българският символизъм

Стоян Илиев. Пътищата на българските символисти

Мирослав Дачев. Цветът в българския символизъм

Калина Лукова. Г. П. Стаматов – между същностите и привидностите. Изд. Янита Я С, 2007

Литература и литературен живот между двете световни войни

Конспект за държавен изпит

I. Литература и литературен живот през 20-те години на XX век.

1. Българската литература по времето на войните – състояние, оценки, полемики. Интелигенцията в търсене на нови “завети” и идейно-естетически ориентации. Трансформационни процеси, жанрова динамика. Литературни общности. “Разноезичието” на литературната периодика – “Златорог”, “Хиперион”, “Нов път”, “Везни”, “Пламяк”, “Развигор”, “Стрелец”, “Българска мисъл” “Наковалня” и др. Естетически полемики - характер и насоченост. Критически повели за развитието на литературата.
2. Историческото битие на литературните направления - съдбата на българския символизъм. Литературната заедница “Хиперион” - представители, естетически позиции. Отрицатели на символизма - тези и аргументи.
3. Национална съдба и национална литература. Идеи и полемики за Родината и родното през 20-те и 30-те години. Основания за новото поставяне на въпроса за родното. Синхронност и разминавания с европейските културни процеси.
4. Българският модернизъм през 20-те години. Особености на модернистичния проект за света и изкуството. Проблемът за “дехуманизацията”. Градът и Машината. “Бунтът” като идейно-естетическа категория. Сецесионната култура в България. Символизъм, експресионизъм, футуризм. Възгледи за твореца, творбата и публиката. Българските модернисти за ролята на стила.
5. **Христо Смирненски**. Творчеството на Смирненски на кръстопътя на идейните и естетически полемики. Проблеми на поетиката - символистичните влияния и тяхното интегриране в изказа, функции на паратекста... Художествени идеи за човека и света. Архетипни модели и идеологически актуализации. “Присвояването” на Смирненски от доктрината за социалистическия реализъм.
6. **Гео Милев**. Идейна еволюция на Гео Милев като художествен критик и теоретик. Многогранност на творческите му изяви. Списанията “Везни” и “Пламяк” - характер и място в литературния и обществен живот. Модернистът Гео Милев - символизъм и експресионизъм - влияния върху творчеството му. “Жестокият пръстен”, “Панихида за поета П. К. Яворов”, “Грозни прози”, “Експресионистично календарче за 1921 г.”, “Ад” и др. Лявото изкуство и противоречивата социално-историческа участ на идеите му. Поемата “Септември” между “документалния реализъм” и месианския утопизъм.

7. **Николай Райнов**. Многогранност на творческото му дело, естетически позиции. Естетическият смисъл на декоративизма. Тенденцията към социализиране на художествената проблематика. "Богомилски легенди", "Видения из древна България", "Очите на Арабия", "Сиромах Лазар", "Счупени стъкла" и др.

8. Социална събитийност и литература. "Литературата върху събитията" и съдбата на творците от сп. "Нов път". Особенности на интерпретациите и естетическите "преодолявания" на реалността - Н. Фурнаджиев, Ас. Разцветников, А. Каралийчев, Н. Хрелков и др. Романът на Антон Страшимиров "Хоро".

9. **Никола Фурнаджиев**. Сборникът "Пролетен вятър" - подходи и контексти при разчитането му. Творческо развитие на Н. Фурнаджиев - от сборника "Дъга" до "Най-трудното".

10. **Асен Разцветников**. Сборникът "Жертвени клади" - изобразител-ни принципи. Поемата "Двойник" - особености на лирическата позиция. Сборникът "Планински вечери" - основни идеи и мотиви.

11. **Ангел Каралийчев**. Сборникът "Ръж" - жанров и стилов облик. Творческо развитие на Каралийчев - сборниците "Имане", "Лъжовен свят" и др.

12. **Йордан Йовков**. Мястото на Йовков в развитието на българския разказ. "Военните" разкази - идеен облик, художествена структура. Сборниците от 20-те и 30-те години - "Последна радост", "Старопланински легенди", "Вечери в Антимовския хан", "Женско сърце", "Ако можеха да говорят". Типология на героите, специфика на конфликтността, особености на стила. Повестта "Жетварят", романът "Чифликът край границата". Драматургично творчество.

13. **Дора Габе**. Творческо развитие, особености на поезията ѝ. Сборниците "Земен път", "Лунатичка" и др.

14. **Елисавета Багряна**. Сборникът "Вечната и святата" - естетическо новаторство, особености на поетическата позиция. Творческо развитие - сборниците "Звезда на моряка", "Сърце човешко" и др.

15. Литературният кръг "Стрелец". Представители, периодични издания. Идеино-естетически позиции. Кръстопътят на родното и европейското.

16. **Атанас Далчев**. Естетически позиции и критически изяви. Поезията на Далчев и антисимволистичния прелом. "Предметна" поетика. Идентичността на героя и екзистенциалната проблематика.

17. **Чавдар Мутафов**. Естетически възгледи, критическа есеистика. Сборниците "Марионетки", "Покерът на темпераментните", "Технически разкази". Романът "Дилетант".

18. Диаболичната проза на 20-те години. Владимир Полянов, Светослав Минков, Георги Райчев. Влияния, идеи за човека и света, изобразителни похвати.

19. **Светослав Минков**. Посоки на художествените търсения - от диаболизъм към пародийно-гротесково изображение. Разказите на Св. Минков в диалог с литературния и културния контекст. Специфика на човешкия образ. Сборниците "Игра на сенките", "Къщата при последния фенер", "Автомати", "Дамата с рентгеновите очи" и др.

20. **Георги Райчев**. Схващания за човека и света. Особенности на психологизма - образи, конфликти, стил. "Мъничък свят", "Разкази", "Песен на гората" и др.

II. Литература и литературен живот през 30-те и първата половина на 40-те години на XX век.

21. Представители, литературни издания, насоки на художествените търсения. Хуманистичните традиции и митовете на "лявото" изкуство. Идеологически и естетически противопоставяния. Жанрова картина.

22. **Стоян Загорчинов**. Загорчинов и развитието на белетристика-та на историческа тема. Повестта "Легенда за света София". Схващания за човека и историята в романа "Ден последен".

23. Всекидневието като художествен проблем в белетристиката на 30-те години. Творбите на К. Константинов, Св. Минков, Ем. Станев, П. Вежинов и др.

24. **Константин Константинов**. Жанрови особености на разказите му, психологизъм на изображението. Сборниците "По земята", "Ден по ден", "Трета класа" и др. Романът "Кръв".

25. **Георги Караславов**. Художествената концепция за социалната обусловеност на човешкото битие. Разкази и повести. Романите "Та-тул" и "Снаха" - психологическа мотивация и социологическа интерпретация на конфликтите.

26. **Никола Вапцаров**. Поезията на Вапцаров в идейния контекст на своето време. Героят на Вапцаров между екзистенциалната драма и повелите на идеологемата. Особенности на стила. Функции на разговорността, принципи на художественото изграждане.

27. Поетическото поколение от края на 30-те и 40-те години. Ал. Вутимски, В. Ханчев, В. Петров, Б. Райнов, Ал. Геров, Ив Пейчев и др. Светоусещане, доминиращи мотиви, изобразителни принципи.

28. Литературната критика и историография в периода между две-те световни войни. Идеино-естетически платформи и критическо разноезичие - Б. Пенев, Вл. Василев, Ив. Мешеков, Ив. Радославов, Г. Бакалов, Д. Кьорчев, Г. Цанев, К. Гълъбов, В. Пундев, М. Арнаудов и др.

29. Развитие на драматургията в периода между войните. Представители - Ст. Л. Костов, Р. Стоянов, Й. Йовков, Г. Райчев и др. Проблематика, художествена структура.

30. **Ст. Л. Костов** – драматургично творчество. Особенности при изграждане на конфликтите, специфика на внушенията.

Библиография

1. Поредица "Български критици" за д-р Кръстев, Б. Пенев, Г. Бакалов, Д. Кьорчев, Ал. Балабанов, Ив. Мешеков, Вл. Василев.

2. Ал. Йорданов. Своечуждият модернизъм. С., 1993.

3. В. Русева. Аспекти на модерността в българската литература от 20-те години. ВТ, 1993.

4. В. Русева. Мистичният Йовков. ВТ, 1998.

5. Е. Сугарев. Българският експресионизъм. С., 1989.

6. Е. Сугарев. Николай Райнов – боготърсачът богоборец, 2007

7. Ел. Димитрова. Изгубената история. Аспекти на митологичното и историчното в поезията на 20-те години. С., 2001.

8. Б. Пенчев. Българският модернизъм. Конструирването на Аза. С., 2003.

9. Б. Пенчев. Септември 23: идеология на паметта, 2006
10. М. Кирова. Й. Йовков. Митове и митология. С., 2001.
11. М. Кирова. Проблематичният реализъм. С., 2002.
12. М. Кирова. Литературният канон предизвикателства. 2009
13. Неслученият канон. Български писателки от Възраждането до Втората световна война, 2009
14. В. Стефанов. Разказвачът на модерните времена. С., 1990.
15. В. Стефанов. Творбата - безкраен диалог. С., 1992.
16. В. Стефанов. Литературната институция. С., 1995.
17. В. Стефанов. Участта Вавилон. С., 2000.
18. В. Стефанов. Българска литература XX век. С., 2003.
19. В. Стефанов. Творбата място в света. С, 2004.
20. Ст. Каракостов. Българският театър 1878-1944 г.
21. Л. Тенев. Разкъсани мрежи. С., 1984.
22. Българско драматургично наследство – нови прочити, 2006
23. Ел. Константинова. Г. Райчев. Жизнен и творчески път. С., 1982.
24. Л. Бумбалов. Лабиринтите на Психея. Г. Райчев и психологическите търсения на българската белетристика между двете световни войни, С., 1988.
25. Елка Трайкова. Българските литературни полемики. С., 2001.
26. Сава Василев. Литературният мит В. Василев. ВТ, 2000.
27. Огняна Георгиева. Литература и историческа митология, 2002
28. Миглена Николчина . Родена от главата, 2002
29. Радосвет Коларов . В художествения свят на романа „Хоро”

Проф. Валери Стефанов

Българска литература след 9 септември 1944 година

/конспект за държавен изпит/

1. Политически промени и трансформация на литературните институции. Идеология и естетика. Модерният роман от средата и края на 40-те години /Богомил Райнов, Павел Вежинов, Димитър Димов/. Социалистическият реализъм като комплексен метод. Литературата на социалистическия реализъм. Епическата вълна в литературата. /Димитър Димов, Димитър Талев, Емилиян Станев/. Проблеми на литературната критика.

2. Асимилативно-трансформативни процеси в белетристиката през 60-те години. Разцвет на кратките жанрови форми. Романът - /К. Калчев, Б. Райнов, Б. Димитрова, Ив. Петров, Д. Фучеджиев/. Разказът и новелата - /П. Вежинов, Г. Мишев, Й. Радичков, Н. Хайтов, В. Попов, Ив. Петров и др./ Екзистенциална проблематика и промяна в наративните инстанции. Пародията и гротеската. Историческият роман от 60-те години. Повествователни модели. Взаимодействие на историографски и фикционален дискурс. /А. Дончев, В. Мутафчиева, Г. Стоев и др./

Априлско поколение в поезията. /Л. Левчев, К. Павлов, Ст. Цанев, Хр. Фотев и др./ Дискусията за свободния стих.

3. Тенденции в литературата през 70-те и 80-те години. Българската поезия - поетика и проблематика. /Б. Христов, Б. Иванов, Иван Цанев, Н. Кънчев, К. Кадийски, Г. Борисов, Р. Леонидов, Б. Димитрова, М. Томова, Ек. Йосифова и др./ Художествени завоевания в романа, разказа и новелата. /Ем. Станев, П. Вежинов, Д. Фучеджиев, Ив. Петров, В. Пасков, Й. Радичков и др./ Индикации на постмодерното в българската проза. /Георги Марковски, Йордан Радичков, Евгени Кузманов, Г. Величков, В. Пасков и др./ Предизвикателствата на модерната драма. /Йордан Радичков, Станислав Стратиев, Иван Радоев и др./

4. Литературният живот през 90-те години на XX век. Дискусии и полемики. Легализация и разцвет на постмодерната литература. Постмодерният роман. /Виктор Пасков, Г. Господинов, Ем. Дворянова, Зл. Златанов, Ал. Томов, Вл. Зарев, Антон Дончев и др./ Мултипленост и плурализъм на поетическия дискурс. Поколенчески сблъсъци и индивидуални почерци. Постмодерната поезия. /К. Павлов, Н. Кънчев, Б. Иванов, Ани Илков, К. Мерджански, Г. Господинов, Йордан Евтимов, С. Чолева, К. Димитрова, А. Личева, В. Захаријева и др./

5. Тенденции в литературата през новото хилядолетие.

Библиография

Симеон Янев - Тенденции в съвременната проза (1977)

Сабина Беляева

“Преображенията на героя в съвременната белетристика” (1977)

“Време, литература, човек. Наблюдения върху съвременната българска проза” (1986)

Тончо Жечев - Българският роман след Девети септември (1980)

Розалия Ликова

Разказвачът в съвременната белетристика (1976)

Поезия на седемдесетте и осемдесетте години (1994)

"Литературни търсения през 90-те години. Проблеми на постмодернизма" (2001)

Румяна Йовева - Философско-историческите романи на Емилиян Станев (1981)

Боян Ничев - “Съвременният български роман. Към история и теория на епичното” (1981)

Стоян Каролев – Неутолимият /Книга за Емилиян Станев/ (1982)

Чавдар Добрев - Забранените плодове на познанието. Емилиян Станев (1982)

Енчо Мутафов - Промяна в сетивата (1983)

Кръстьо Куюмджиев - Димитър Димов (1987)

Стоян Илиев - Иваило Петров и неговите герои (1990)

Светлозар Игов

“Поезията на Николай Кънчев” (1990)

„Поезията на Иван Цанев: Четири статии“ (2001)

Росица Димчева - Скокове във времето. Иван Радоев – духовен опит, творчество (1994)

Иван Станков

“Смърт не може да има. В лирическия свят на Борис Христов”, В. Търново (1996)

“На пътя на историята - творчеството на Димитър Талев.” В. Търново (2001)

Любка Пранджева - Бързият сън на митовите (1999)

Милена Кирова - [Критика на прелома. Нови явления и посоки в българската литература от края на XX век](#) (2002)

Валери Стефанов - "Българска литература XX век" (2003)

Инна Пелева - "Йордан Радичков. Дума, разказ и тъга" (2004)

Татяна Ичевска - "Романите на Димитър Димов" (2005)

Пламен Дойнов - "Българската поезия в края на XX век" (2007)

Ани Илков - Несъвършения гении (2009)

Симеон Янев - Атлас на българската литература 1969-1979

Симеон Янев, Петя Колева - Атлас на българската литература 1944-1968

Социалистическият реализъм - нови изследвания (2008)

Соцреалистически канон/алтернативен канон (2009)